

SPROG- KRÆSEN

Nyt fra
Den Danske
Sprogkreds 28

30. januar
2026

Vi taler normalt om fem nordiske sprog: dansk, svensk, norsk, færøsk og islandsk. Skal vi for fremtiden føje endnu et sprog til listen? *Sprogkræsen* fortæller i afsnittet om sprogpolitik om et forslag om et nyt nordisk sprog, og vi beskriver også efterårets opskruede debat om Den Danske Ordbog og giver et bud på en vurdering af AI som et nyttigt, men problematisk sprogligt værktøj.

Den Danske Sprogkreds udgav kort før jul bogen *Tag tyren ved hornene!*, hvor 15 forskellige forfattere har bidraget med korte fiktive prosatekster, der sætter nyt liv i 58 gamle udtryk og ordsprog. Vi bringer nogle karakteristiske smagsprøver.

Eksisterer der stadig dialekter i Danmark? Sprogkredsens formand, Lise Bostrup, giver et overblik og sætter dialekterne ind i et kulturpolitisk perspektiv.

udgives af Den Danske Sprogkreds
på Forlaget Bostrup

Ansvarshavende redaktør: Lise Bostrup

Layout: Martin Sand Pævatalu

Forsideillustration og illustrationer s. 12, 13, 15,
16, 17, 18, 23, 25 og 30: Gert Ejton

Fotos: Lise Bostrup, Michael Falkendorf, Jesper
Sidelmann Markussen og Karin Louise Sigurskjold
Korrektur: Jette Pagh Stenbjerre og Karin Louise
Sigurskjold

Den Danske Sprogkreds' bestyrelse

Lise Bostrup (formand og redaktør)

Karin Louise Sigurskjold (næstformand)

Jesper Sidelmann Markussen (kasserer)

Irina Bjørnø, Michael Falkendorf, Jette Pagh

Stenbjerre og Ingrid Slott. Suppleant: Torsten Elsvor.

Indhold

Siden sidst

*Kursus om retorik, bestyrelsesmøder, Præsentation af forarbejdet til Tag tyren ved hornene!,
Bogforum 2025, Sprogkræsen julefest, Nytårskur, Sprogkredsen har markeret sig i en sangkonkurrence* .....s. 3

Sprogpolitik

Lise Bostrup: *Et nyt nordisk sprog?* .....s. 8

Lise Bostrup: *Når maskiner skriver med – AI som sprogligt spejl* .....s. 10

Lise Bostrup: *Slaget om Den Danske Ordbog* .....s. 11

Faste udtryk og ordsprog

Lise Bostrup: *Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog* .....s. 12

Lise Bostrup: *At tabe sutten* .....s. 12

Dorte Roholte: *At tage tyren ved hornene* .....s. 13

Carsten Aner: *Suppe på en pølsepind* .....s. 15

Lise Bostrup: *En ulv i færelæder* .....s. 16

Dialekter

Lise Bostrup: *Dialekter, rigsdansk og regionaldansk* .....s. 17

Lise Bostrup: *Dialektologi som kulturhistorie* .....s. 20

Nye ord

Lise Bostrup: *Ord som tidsmarkører* .....s. 22

Henrik Gottlieb: *Usynlige anglicismer* .....s. 23

Poul Sørensen: *At moone og at tuerke* .....s. 24

Anmeldelser

Lise Bostrup: *Nye ord gennem 70 år* .....s. 26

Lise Bostrup: *Arabiske ord i dansk* .....s. 28

Lise Bostrup: *Hybris er blevet et strategisk mål* .....s. 29

Er du sprogkræsen?

Michael Falkendorf: *Det danske sprog er vores kulturbærer nr. 1* .....s. 30

Den Danske Sprogkreds' program januar-juni 2026 .....s. 32

Kontakt Lise Bostrup

Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse

DenDanskeSprogkreds@gmail.com

Tlf. 26 71 78 37

Abonnement på Sprogkræsen

Sprogkræsen udkommer 4 gange om året.

Papirudgave: 300 kr. pr. år eks. porto

Elektronisk udgave: 300 kr. pr. år.

Medlemskab

af Den Danske Sprogkreds

250 kr. pr. år inkl. årets udgivelser

og entré til Sprogkredsens arrangementer

Danske Bank 9570 12543832

Mobilepay 26 71 78 37

ISSN 25967347

[www.DenDanskeSprogkreds.dk /](http://www.DenDanskeSprogkreds.dk/)

[Facebook: Den Danske Sprogkreds](https://www.facebook.com/DenDanskeSprogkreds)

Siden sidst

Kursus om retorik

Kursus om retoriske figurer

Onsdag den 29.10. kl. 19-21 afholdt Den Danske Sprogkreds et kursus i retoriske figurer på Kulturstationen i Vanløse. Her gennemgik foreningens formand, cand.mag. Lise Bostrup, en række centrale stilfigurer og viste eksempler på deres brug i avisartikler og taler. Deltagerne var Jesper Sidelmann Markussen, Karin Louise Sigurskjold, Bjarne Skildal-Jensen, Ellen Strandgaard, Ingrid Slott, Lise Bostrup, Michael Falkendorf og Ingelise Hallengren.

Karin Louise Sigurskjold og Lise Bostrup var til møde i Kulturministeriet den 7. oktober. Emnet var naturligvis sprogpolitik.

Bestyrelsesmøder

Den Danske Sprogkreds' bestyrelse holdt den 24. september, den 19. november og den 13. januar bestyrelsesmøder hos Lise Bostrup i Vanløse. Billedet her på siden er fra den 19. november, og her ses: Jette Pagh Stenbjerre, Michael Falkendorf, Ingrid Slott, Jesper Sidelmann Markussen, Lise Bostrup og Karin Louise Sigurskjold.

Præsentation af forarbejdet til *Tag tyren ved hornene*

Fredag den 3. oktober præsenterede Lise Bostrup sammen med forfatterne Carsten Flink, Carsten Aner og Dorte Roholte fra Sprogkredsen og Forfattergruppen Os hernedefra udvalgte tekster fra *Tag tyren ved hornene! Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog* på Kulturnatten i Nykøbing F.

Præsentationen foregik på biblioteket i Nykøbing F.

Bogforum fredag-søndag den 7.-9. oktober 2025

Lørdag den 8. november præsenterede forfatterne Lise Bostrup, Jan Kozon, Carsten Aner, Carsten Flink og Ingrid Slott Forfattergruppen Os hernedefra's netop udkomne bog *Roepolakkerne satte spor*, som mange af Sprogkredsens medlemmer havde bidraget til. Lise Bostrup, Jan Kozon, Carsten Aner, Carsten Flink og Ingrid Slott præsenterede bogen på Bellascenen lørdag, og salen var fuld. Efterfølgende reception på fællesstanden blev sponsoreret af Den Polske Ambassade.

Lise Bostrup og Ingrid Slott præsenterede Den Danske Sprogkreds' værdigrundlag hver dag på stand C3-036.

Modtageren af Sprogkredsens Ællingepris, Jarl Cordua talte på Sprogkredsens stand.

Sprogkredsens medlem, forfatteren Ellen Strandgaard præsenterede sin bog *Kom er et smukt ord* på Sprogkredsens stand, og sproglæreren Mette Hess præsenterede Sprogkredsens bøger om faste udtryk og ordsprog.

Sprogkræsen julefest

Onsdag den 3. december holdt Sprogkredsen julefest på Kulturstationen i Vanløse. Vores nye bog *Tag tyren ved hornene!* var ankommet fra trykkeriet samme dag, og Ingelise Hallengren, Ellen Strandgaard, Michael Falkendorf, Ingrid Slott, Karin Louise Sigurskjold, Dorte Roholte og Lise Bostrup præsenterede hver et af deres bidrag uden at nævne det udtryk, de havde skrevet om og lod gæsterne gætte, hvad det var. Elisabeth Handberg stod for en meget underholdende historisk quiz og spillede til en række fællessange.

Lise Bostrup, Marianne Ølholm, Amina Tønnesen, Jesper Sidelmann Markussen, Axel Krassov, Ingrid Slott, Jan Kozon, Ingelise Hallengren, Jette Pagh Stenbjerre, Maimona Falkendorf og Karin Louise Sigurskjold i færd med årets nytårsquiz.

Sprogkredsen har markeret sig i en sangkonkurrence

Dagbladet Information afholdt i december en konkurrence, hvor læserne blev opfordret til at indsende vers om aktuelle forhold på melodien *Sikken voldsom trængsel og alarm*. De vers, som Lise Bostrup (LB), Ingelise Hallengren (IH), Karin Louise Sigurskjold (KS) og Ingrid Slott (IS) deltog med, følger her. De første tre blev trykt i avisen.

Ingrid Slott læser sin tekst om udtrykket *at gå som katten om den varme grød*.

3. In December jul is top of mind:
nisser, kugler, gran i flot design.
After Christmas er der altid sale,
fysisk, internet og over mail.
Invaderet bliver vores sprog,
engelsk trænger ind i hver en krog.
Jeg vil passe på mit modersmål:
Kæmpe ganske blidt og uden stål.
Stål, stål, stål, stål, stål, stål,
kæmpe ganske blidt og uden stål. (IH)

1. Sikken masse dovne, Denglish-ord,
som vort Sprognævn lader gå om bord.
What an awesome symfoni af words:
brookie, interkøn og paperbirds.
Alle ord fra Uncle Trumfs parnas
prompte skal de have en borgerplads,
uanset de bare ikke dur
og fortjente verdens største fur.
Fur, fur, fur, fur, fur, fur,
og fortjente verdens største fur. (LB)

4. Det at tale sammen er bestemt
noget, som en del af os har glemt.
Vi forstår hinanden bedre, når
vi gi'r talestrømmen bedre kår.
Men at lytte efter er så vidst
også glemt, og det er meget trist.
Lad os gi' hinanden mere rum,
så bli'r verden sikkert mindre grum.
Grum, grum, grum, grum, grum, grum,
så bli'r verden sikkert mindre grum. (IS)

2. Det at bruge vores eget sprog
er en strategi, der virker klog.
Hvilken dansker ved, hvad "scrubber" er?
Ordet kommer jo fra "over there".
"Rensningsanlæg" det er ganske klart,
det er bare ikke li' så smart.
Men vi må desværre følge trop.
Holder denne leg da aldrig op?
Op, op, op, op, op, op,
holder denne leg da aldrig op? (KS)

5. Vores danske sprog er ganske svært,
nogle får det aldrig rigtigt lært.
Folk på Tinge har et særligt sprog,
som kan få dem til at lyde klog'.
De forveksler vendinger og ord,
af og til forstår man ikke spor.
Mange kendte bander meget tit,
måske syn's de selv, det er et hit,
hit, hit, hit, hit, hit, hit.
måske syn's de selv, det er et hit. (IH)

Sprogpolitik Et nyt nordisk sprog?

For fremtiden må vi regne med seks nordiske sprog: dansk, norsk, svensk, færøsk, islandsk og shetlandsk.

Af Lise Bostrup

Hvis man sejler fra Danmark til Færøerne passerer man Shetlandsøerne, der er en skotsk øgruppe, bestående af 32 mindre øer, hvoraf en del er ubeboede. Øerne tiltrækker hvert år mange turister, blandt andet på grund en omfattende arkæologisk udgravning af en stor vikingeboplads fra omkring år 790.

Shetlandsøerne var fra 875 en del af Norge under betegnelsen Hjaltland, men blev i 1380 sammen med Norge indlemmet i Danmark. I 1469 pantsatte kong Christian den 1. øerne som sikkerhed for sin datter Margretes bryllup med den senere skotske kong Jacob den 3. Pantet blev imidlertid aldrig indfriet, og i 1590 overgik Shetlandsøerne formelt til Skotland. Da England og Skotland blev forenet i 1707, blev øerne en del af Storbritannien. (lex.dk/shetlandsøerne)

Shetlænderne vedblev imidlertid at tale et sprog med et klart nordisk præg, og gennem over 1.300 år er sprogets centrale elementer blevet overdraget fra generation til generation, men med årene tilføjet adskillige engelske og skotske ord. Mange shetlændere har været stolte af deres sprog, og den færøske forsker Jacob Jacobsen (1864-1918) argumenterede i 1897 i en disputats for, at shetlandsk var et selvstændigt sprog og ikke blot en udvandet skotsk dialekt.

Alligevel skulle der gå mere end et århundrede, før denne opfattelse vandt officiel anerkendelse. Først den 15. oktober 2025 blev shetlandsk optaget som et selvstændigt sprog i The International Organization for Standardization (ISO) med nummeret 639-3 og forkortelsen scz. Dermed blev et sprog, der i generationer var blevet mødt med latterliggørelse og bagatellisering, endelig internationalt anerkendt.

Danske træk

Shetlandsk er ikke forståeligt for talere af standardengelsk. Det har sit eget lyd-system, sin egen grammatik og sit eget ordforråd – og bærer tydelige spor af både vestnordisk arv og århundreders intens sproglig kontakt i Nordsøområdet.

Netop denne blandede oprindelse har i lang tid været brugt imod sproget og bidraget til, at det blev opfattet som *forkert* eller *forvansket*.

Et meget klart tegn på det shetlandske sprogs nordiske relationer er øernes motto, der lyder *Með lögum skal land byggja*, hvilket er meget tæt på formuleringen i fortalen til Jyske lov: *Med lov skal land bygges*.

Her er et eksempel på en dialog på shetlandsk og i dansk oversættelse.

Shetlansk dialog

A: *Guid mornin! Whar du gaein dis mornin?*

B: *Ain gaein doon ta da pier. We'll bide der a wee while.*

A: *Is hit no caald da day?*

B: *Aye, hit is caald, bit da weather cam tae be better nor yisterday.*

A: *Weel, du kens whit I mean – Shetland weather!*

Dansk oversættelse

A: *Godmorgen! Hvor går du hen denne morgen?*

B: *Jeg går til molen. Vi bliver der et lille stykke tid.*

A: *Er det ikke koldt i dag?*

B: *Jo, det er koldt, men vejret kommer til at blive bedre end i går.*

A: *Ja, du ved, hvad jeg mener – Shetlandsvejr!*

Et truet sprog

I dag kan alle shetlændere tale engelsk, men det er kun 30-50 % af dem, der kan shetlandsk.

I offentligheden, på skoler og arbejdspladser tales der næsten udelukkende engelsk.

Selv blandt lokale sprogentusiaster, undervisere og kulturarbejdere, der arbejder for at styrke det shetlandske sprogs status og synlighed, vælger nogle at tale engelsk med deres egne børn. Det understreger, hvor skrøbelig den sproglige overførsel er – også dér, hvor viljen til bevarelse er størst.

Mere end et symbol

Den internationale anerkendelse ændrer ikke sprogets hverdag fra den ene dag til den anden, men den flytter det symbolsk og politisk: fra rand til kort, fra dialekt til sprog, fra social stigmatisering til sproglig legitimitet, og netop den bevægelse kan vise sig afgørende for, om sproget får en fremtid.

Vikingebopladsen Jarlshof på den shetlandske ø Sumburgh.

Når maskiner skriver med – AI som sprogligt spejl Om behovet for at være både sprogkræsen og tekkræsen

Af Lise Bostrup

Kunstig intelligens forbindes ofte med teknik og regnekraft, men i disse år er sprog blevet et af teknologiens vigtigste arbejdsområder. De mest udbredte AI-systemer er sprogmodeller: programmer, der er trænet på enorme mængder tekst og derfor kan efterligne menneskelig skrift på forbløffende overbevisende vis.

Set med sproglige briller er det afgørende at fastholde, at AI ikke *forstår* sprog. Den har ingen intentioner, ingen erfaringer og intet kommunikativt formål. Det, den har, er sandsynligheder: beregninger af, hvilket ord der statistisk set følger efter det foregående. Alligevel opstår der tekster, som uden videre accepteres som meningsfuldt sprog.

Illustrationen er lavet med AI

AI som uformel norminstans

Samtidig rejser AI sprognormative spørgsmål. Når maskinelt genereret sprog i stigende grad bruges som skabelon, risikerer variation, dialektale træk og personlige formuleringer at blive trængt tilbage til fordel for et glat, gennemsnitligt standard-sprog. Teknologien kan dermed komme til at fungere som en uformel norminstans – ikke fordi den har autoritet, men fordi den er let og hurtig at bruge.

Derfor bliver det nødvendigt, at brugerne også er *tekkræse*. Ligesom *sproglig kræsenhed* handler om at kunne skelne mellem præcist og upræcist, levende og dødt sprog, handler *tekkræsenhed* om kritisk omgang med de værktøjer, der producerer sproget. Hvilke tekster er modellen trænet på? Hvilke perspektiver mangler? Og hvilke sproglige valg fremstår neutrale, men er det ikke? AI-tekster kræver ikke mindre, men mere læserkritik – netop fordi de ofte ser fejlfri ud.

Tekkræsenhed som sproglig dannelse

Brugt bevidst kan AI have en positiv sproglig funktion. Den kan støtte skribenter, lette oversættelse og give adgang til viden på tværs af sprog. For sprogforskningen fungerer teknologien samtidig som et spejl: Ved at se, hvad maskiner kan efterligne, bliver det tydeligere, hvad der i sproget er rutine, og hvad der kræver menneskelig dømmekraft.

AI ændrer ikke sproget af sig selv. Men den gør sprogets mønstre mere synlige. Derfor kalder mødet mellem menneske og maskine ikke kun på sproglig opmærksomhed, men på *tekkræsenhed* – som et naturligt sidestykke til det at være *sprogkræsen*.

Slaget om Den Danske Ordbog En storm i et lille glas vand

Af Lise Bostrup

Da Finanslovsforslaget for 2026 ikke indeholdt en særskilt bevilling til *Den Danske Ordbog*, udløste det i september en opskruet mediedebat. I Information kaldte Rasmus Elmelund beslutningen “hovedløs”, og i Weekendavisen advarede Klaus Rothstein mod en “nation uden ordbog”. Samtidig blev der rejst et borgerforslag, som krævede, at kulturministeren sikrede en årlig bevilling på 8,5 millioner kroner til ordbogen. Kendte stemmer bakkede op, og i debatten blev det danske sprogs overlevelse bragt i spil.

Retorikken var voldsom – men byggede på en misforståelse. At *Den Danske Ordbog* ikke figurerede i finanslovsforslaget for 2026 skyldtes, at kulturområdets finanslov er treårig. Bevillingen til Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) blev vedtaget i 2023 og dækker også 2026, herunder 1,5 millioner kroner årligt til videreførelsen af ordbogen. Først i forbindelse med finansloven for 2027 skal spørgsmålet genbehandles.

Det egentlige problem var ikke Kulturministeriet, men at Carlsbergfondets hidtidige støtte til ordbogen var udløbet. Den 24. november meddelte Kulturministeriet derfor, at der gives en særbevilling på 3,5 millioner kroner årligt, så driften af *Den Danske Ordbog* kan fortsætte.

Den melding gik næsten upåagtet hen. Stormen havde lagt sig – og glasset viste sig at være mindre, end debatten lod ane.

Faste udtryk og ordsprog Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog

Af Lise Bostrup

Den danske Sprogkreds har netop udgivet en bog med titlen *Tag tyren ved hornene!* *Nyt liv i gamle udtryk og ordsprog* i samarbejde med Forfattergruppen Os hernedefra. I bogen har forfatterne valgt et udtryk eller et ordsprog og skrevet en ny historie, der illustrerer dets betydning og brug. Billedkunstneren Gert Ejton, som også er kendt fra *Sprogkræsen* har illustreret bogen.

Bidragyderne til bogen er: Carsten Aner, Irina Bjørnø, Lise Bostrup, Michael Falkendorf, Birthe Aela Faarvang, Ingelise Hallengren, Nils Hartmann, Else Lefmann, Gitte Navne Gram Rasmussen, Dorte Roholte, Jens Raahauge, Karin Louise Sigurskjold, Jesper Sidelmann Markussen, Ingrid Slott og Ellen Strandgaard.

Forfattergruppen Os hernedefra består af forfattere med tilknytning til Lolland, Falster, Sydsjælland og de omkringliggende mindre øer.

Sprogkredsen har tidligere udgivet tre bøger om idiomatiske vendinger og ordsprog: *Med ja-hatten på. Idiomatiske vendinger i moderne dansk; Med professorhatten på. Idiomatiske vendinger med historie og Hver fugl synger med sit næb. Farverige ordsprog til hverdagsbrug.*

Her følger tre tekster fra antologien. *Tag tyren ved hornene!*

At tabe sutten

Af Lise Bostrup

“Har du stadig ikke hørt fra Ursula?” spurgte Jens og hængte jakken på knagen “Nej, og jeg er ærlig talt bange for, hvad hun har gang i derovre”, sagde Anna og rystede på hovedet.

Pludselig kikkede telefonen. Der var en sms fra Ursula.

“Hej mor, jeg er i TV-Avisen på DR1 i aften!”

Annas øjne blev store.

“I TV-Avisen? Hvad mon hun nu har gang i?”

Smsen fortsatte:

“Jeg er blevet frivillig hos Hus Forbi og er med til at indrette nye boliger for hjemløse. Det er virkelig fedt, og jeg lærer bare så meget!”

Jens' mund stod åben. Han havde fuldstændig **tabt sutten**.

At tage tyren ved hornene

Af Dorte Roholte

Lyset over håndvasken på personaletoiletet er unådigt, og mens Pia tørre hænderne, studerer hun sit eget spejlbillede fra først den ene og derefter den anden side. Kan det ses, at hun snart runder de 45? Det kan det vist, og hun har også fået nogle grå stænk i sit røde hår i forbindelse med skilsmissten sidste år. Til gengæld har hun undgået at tage de seks kilo på, som hun tabte i samme anledning, og det klæder hende.

Hun sender sig selv et opmuntrende smil i spejlet og beslutter sig for, at det ikke er helt tosset.

Døren ud til den lange, tomme gang er netop faldet i bag hende, da hun hører

skridt bag sig og hører en dyb stemme kalde: – Hey, du, Pippi. Vent lidt!

Pippi? Hun vender sig om, for det må vel være hende, der bliver råbt an.

Jakob fra marketing, som hun ser hver dag i kantinen, er på vej hen mod hende i fuld galop.

– Jeg hedder Pia, siger hun.

– Men du ligner en Pippi, indvender han og foregiver at røre ved hendes hår og brænde sig. – Hvad så, skulle vi dele to pizzaer efter arbejde?

Nej, så vil jeg hellere dø af sult, råber en lille stemme inde i hende. Men udenpå smiler hun afværgende og stikker ham en høflighedsløgn, fordi de trods alt kun er tredive ansatte i firmaet og derfor ofte støder ind i hinanden: – Jeg har en aftale med en veninde i aften, så desværre.

Så skynder hun sig videre, mens hun prøver at finde ud af, hvorfor det egentlig er, at hun ikke kan lide den ellers ret flotte Jakob med de brede skuldre og de brune øjne. Nå jo. Det er, fordi han altid taler nedladende til praktikanten. Og fordi hun tit kan høre ham fortælle racistiske vitser i kantinen. Der er også det med, at hun flere gange har set ham smide slikpapir ud ad bilvinduet på p-pladsen.

To dage senere ser Pia ud ad øjenkrogen, at Jakob stiller sig op i kantinekøen lige bag hende.

– Halløjsa, Pippi, siger han. – Har du noget for i weekenden, eller er du frisk på at finde på noget spas?

Pia vender sig halvt om: – Jeg skal besøge mine forældre på Fyn.

Så er det hendes tur, og hun sveder lidt, mens hun afgiver sin bestilling. Gid hun ikke var så konfliktsky og havde det så dårligt med at afvise andre. Men nu har hun sagt nej to gange, og så må det vel være ved at gå op for ham, at hun ikke er interesseret. Og måske burde hun virkelig tage en tur til Fyn for at se til de to pensionister?

Tirsdag skyder Jakob pludselig frem fra den åbne dør ind til tekøkkenet og spærmer vejen for hende: – Hey, du, Pippi, skulle vi slå følge til vinsmagningen nede i Kvickly på torsdag?

Pia føler sig trængt op i et hjørne og får akut åndenød. Kan manden da ikke snart fatte det?

Øh, det er ikke så godt, væver hun. – Jeg ... øh, passer hund for min nevø i denne uge, så jeg er nødt til at være hjemme om aftenen. Hov, min telefon ringer vist!

Hun kanter sig udenom ham og flygter ind på sit eget, lille kontor, hvor telefonen ikke har ringet. Bag lukket dør kaster hun sig ned på kontorstolen og stønner højlydt. Jakob må være helt usædvanligt tykhovedet, hvis han endnu ikke har fattet, at hun ikke har lyst til at tage på date eller noget som helst andet med ham.

To dage går, og Pia begynder at turde tro på, at han har fanget den. Men fredag dukker Jakob pludselig op på hendes kontor. Storsmilende blaftrer han med noget, der ligner to billetter.

– Hvad tror du, det her er, Pippi? spørger han.

– To bogmærker?

– Nej, to biografbilletter, som jeg vandt til quizaftenen nede på pubben i går. De skal bruges inden for to uger, så hvad siger du til en aften for to i biografens mørke? Det er inklusive popcorn og cola, og jeg er med på at holde i hånd, hvis det er. Og lad nu være med at bilde mig ind, at du skal noget hver eneste aften de næste to uger.

Han blinker med det ene øje, og pludselig indser Pia, at der kun er én ting at gøre nu: Hun må simpelthen **tage tyren ved hornene** og give ham den barske sandhed, for ellers bliver han ved.

– Ved du hvad, Jakob, siger hun og kigger direkte ind i hans brune øjne. – Jeg har faktisk ingen aftaler de næste to uger. Men jeg har ikke lyst til at gå ud med dig, og jeg vil aldrig få det, så derfor skal du ikke invitere mig med til noget mere. Ok?

Han ser først betuttet ud, derefter bliver hans mine tvær.

– Det kunne du jo bare have sagt, vrisser han og stopper billetterne i baglommen.

– Ja, og det skulle jeg have gjort, indrømmer Pia. – Og for resten hedder jeg ikke Pippi, men Pia.

– Hmphr.

Så er han ude ad døren, og Pia samler hænderne i skødet og trækker vejret langsomt ind og ud syv gange for at falde til ro. Så går hun ud på personaletoiellet og lykønsker sit eget spejlbillede med, at hun har overvundet sig selv, sin behagesyge og sin hensynsbetændelse. Er hun ikke også ligesom blevet lidt højere? Jo, måske en centimeter eller to. Fint nok.

Suppe på en pølsepind

Udtrykket *suppe på en pølsepind* stammer fra H.C. Andersens eventyr af samme navn fra 1858 og betegner en suppe, der ikke har noget reelt indhold.

Af Carsten Aner

Den gamle mand stod ved vinduet og så ned ad Strandboulevarden og ud over Guldborgsund. Det gjorde han hver morgen. Han holdt meget af at se de samme folk på vej til arbejdet. Nogle ilede afsted, som *om Fanden var i halene på dem*. Måske havde de *fået det forkerte ben ud af sengen* – været for sent på den – og så måtte de jo *tage benene på nakken* og *give den hele armen*.

Den gamle mand tænkte på, hvorfor den slags mennesker aldrig *tog sig sammen*, *tog tyren ved hornene* og *kom op i omdrejninger*, så de ikke *fik ørerne i maskinen*, når de mødte på arbejdet. Nu så han, hvordan kirurgen på hospitalet, *det lange hyl*, som sædvanligt *gav den gas* på sin vej mod sygehuset. Den gamle mand så for sig, hvordan den ventende operationsstue *kogte over af raseri* over denne gentagne venten på kirurgen, og at sygeplejerskerne endelig tog mod til sig og *satte ham stolen for døren*. Nu måtte det være slut. De ville klage til direktionen. Så er det nok *nat med ham*, tænkte den gamle med en vis skadefryd. Men sådan var virkeligheden ikke. *Det lange hyl* blev ved med at komme morgen efter morgen med samme hast. Han er nok en af dem, som *kan sælge elastik i metermål* og med sin veltalenhed kan klare sig ud af enhver situation, funderede manden i vinduet.

Den gamle lod tankerne hvile og koncentrerede sig om det, som han så på Strandboulevarden. Der var de sædvanlige hundeluftere, som gik dagens første tur med deres kæledyr af meget forskellig herkomst og størrelse. Nogle af hunde- ne var så små, at de let kunne forveksles med de mange vandrotter, som holdt til mellem de store sten ved vandkanten. Andre var så store, at det kneb for ejerne at styre dem. Der var især en meget lille hundeejer – *ikke større end tobak for en skilling* – som hver morgen blev trukket afsted af et vældigt firbenet gespenst. Der var ingen tvivl om, at her måtte ejeren nøjes med *at spille andenviolin*. Hver morgen så den gamle på den ulige kamp og tænkte medlidende på, at det måtte ende med, at den lille mand blev *kørt helt ned til sokkeholderne*.

Manden i vinduet havde en enkelt gang talt med den lille hundeejer og havde fået historien om, hvordan han var blevet praktet kæmpehunden på.

Nu var det tydeligt, at hundesælgeren *ikke havde haft rent mel i posen*, men sådan var det ikke den gang. Den lille hundeejer var helt sikkert blevet *taget med bukserne nede om hælene*, da han blev præsenteret for en lille sød hvalp, som han ikke i sin vildeste fantasi kunne forestille sig ville blive til et mægtigt muskelbundt.

Efterhånden som hunden voksede til, syntes den lille ejer, at noget måtte være galt. Han tog mod til sig og *slog på tråden* for at få en forklaring. Han syntes virkelig, at ham med den kæmpehund havde *en høne at plukke med sælgeren*. Men ingen tog telefonen. *Der var ikke hul igennem*, så den lille ejer mandede sig op og opsøgte sælgeren for at få en forklaring, men han fik bare *en sang fra de varme lande*. Det var *en tynd kop te*, den lille ejer fik serveret. De mere eller mindre maleriske forklaringer løb ud af sælgerens mund *som skidt fra en spædekælv*, og ejeren måtte tage hjem med uforrettet sag. Han måtte erkende, at han var blevet *taget godt ved næsen*.

Da den gamle mand hørte historien, tænkte han ved sig selv, at den lille ejer måske ikke var *den skarpeste kniv i skuffen*, og at han gennem tiden sikkert havde *måttet sluge rigtig mange kameler*. Nu fik manden i vinduet øje på morgenbaderne, der var på vej ned til den meget populære badebro. Han var hver morgen imponeret over, at så mange syntes, at det var dejligt at bade i det kolde vand. Pludselig spærrede han øjnene op i forbavselse, for da han så nøjere efter, var han ved *at tabe både næse og mund*. Der gik en ged blandt baderne. Mærkværdigt. Men så kom han i tanke om, at nogen sagde: *Så er den ged barberet!* når en historie var slut. Og det er den så, og der kan *ikke koges mere suppe på den pølsepind*.

En ulv i fåreklæder

Af Lise Bostrup

Tågen lå over engen, hvor fårene stod tæt samlet, mens hyrden holdt vagt. Alt så fredeligt ud.

Bag en busk ventede en sulten ulv. Den vidste, at den ikke kunne komme tæt på flokken, så længe hyrden var vågen. Da den fik øje på et dødt får, flåede den skindet af og tog det på.

Forklædt som får listede ulven ind blandt flokken. Fårene bemærkede den knap og gumlede videre.

En nat, da hyrden sov, greb ulven et ungt får og forsvandt med det ind i skoven. Næste morgen manglede der et får, men hyrden kunne ikke forstå, hvor det var blevet af.

Da ulven senere vendte tilbage i fåreklæder, afslørede den sig selv. Den lagde en stor, ildelugtende lort, og hyrden forstod, at en ulv måtte skjule sig blandt fårene. Han fik flokken til at sprede sig, og ulven blev afsløret. Fåreskindet faldt af, og ulven flygtede ind i skoven.

Derfor siger man: Pas på ulve i fåreklæder – de ser uskyldige ud, men gemmer rovdyr under overfladen.

Dialekter, rigsdansk og regionaldansk

Af Lise Bostrup

Dialekterne

De danske dialekter er meget ældre end det såkaldte rigsmål. De kan spores helt tilbage til det oldnordiske sprog, som blev talt i hele Skandinavien.

Dialekterne har udviklet sig gennem to modsatrettede fænomener: isolation og kontakt.

Isolation

Danmark består af omkring 400 forskellige øer, hvoraf 70 er beboede. Før der var broer, færges, radioer, telefoner og fjernsyn, hørte de fleste mennesker næsten udelukkende det sprog, der blev talt i deres lokalområde, og de små, stabile samfund gav mulighed for at udvikle mange forskellige, men ret markante dialekter.

Kontakt

De forskellige små sprogområder blev påvirket forskelligt. I 1200-1600 var der ved kysterne en ivrig udveksling med nordtyskere, og derved kom der en mængde ord for især handel og håndværk ind i de danske dialekter, der blev talt der, hvor tyskerne kom frem. Fiskere fra Sjælland og Bornholm kom ofte i kontakt med skåninge, og det satte sig også spor i sproget.

Rigsmålet

Frem til reformationen i 1536 talte man latin i de danske kirker, men da man oversatte Biblen til dansk og begyndte at prædike på dansk, opstod der et behov for et standardiseret dansk sprog, der kunne beskrive kristendommen og anvendes over hele landet. I denne periode blev en lang række ord fra latin, græsk og tysk tilføjet danske endelser og tilpasset danske udtalemønstre.

Det rigsdanske talesprog blev primært udviklet på baggrund af sproget blandt de veluddannede og velstillede i hovedstadsområdet, og uden for hovedstaden stræbte man efter at efterligne det pæne, dannede sprog.

Holdningerne til de danske dialekter er delte. For nogle er de et tegn på et gammeldags, provinsielt sprog, som primært tales af ældre. For andre er dialekterne en vigtig del af den danske kulturhistorie.

Ordet hund var oprindeligt hankøn og en hund – hunden *hed* i hun – hunni, *uanset om der var tale om en han- eller hunhund*. De gamle former kan høres hos ældre mennesker flere steder i Danmark i dag.

Dialekterne udtynnes

Gennem tiden blev mobiliteten større. Folk flyttede fra en egn til en anden, uddannede sig andre steder, end de var vokset op, gik i teatret og begyndte at høre radio, og i dag er det næppe muligt at finde én eneste dansker, der udelukkende taler dialekt. Dialekterne er blevet blandet op med ord med forskellig oprindelse, og udtalen og de gamle dialektale ord og grammatiske strukturer findes kun som rudimenter i det, man kalder regionalsprog, altså rigsdansk med elementer fra de områder, personerne stammer fra, og hvor man tidligere med få kilometers nøjagtighed kunne bestemme en persons geografiske tilknytning, dækker de moderne regionalsprog større områder. (Se også omtalen af *Dialekter i rigt mål* i *Sprogkræsen* 5, 2019)

Væsentlige dialektræk, som bruges i dagens regionalsprog

Der findes en mængde forskelle mellem de mange små dialekter, men her vil vi kun beskrive fire væsentlige forskelle, der også findes i regionalsprogene.

Foranstillet eller efterstillet bestemt artikel?

En markant forskel mellem dialekterne i Vestjylland og alle andre dialekter er den såkaldte foranstillede bestemthed. Hvor man i Vestjylland siger *a bil* eller *æ bil*, siger man *en bil* og *bilen* i resten af landet.

Ordet *æ* svarer altså til den foranstillede bestemthed, vi kender fra engelsk *the*, fra tysk *der*, *die*, *das* og fransk *le* og *la*.

Som vi beskrev i *Sprogkræsen* 23, var forskellen mellem brugen af foranstillet bestemthed vs. efterstillet for Rasmus Rask en afgørende forskel mellem nordiske sprog på den ene side og de andre europæiske sprog på den anden.

To eller tre køn?

Det moderne danske sprog har to køn, utrum (fælleskøn) og neutrum (intetkøn): utrum (*en hest – hesten*) og neutrum (*et svin – svinet*).

Tidligere havde man imidlertid tre køn: maskulinum, femininum og neutrum. Op gennem 1800-tallet er det grammatiske maskulinum stort set forsvundet.

I vendelbomål, som tales i Vendsyssel, kan man dog stadig høre formerne:

maskulinum hankøn	femininum (hunkøn)	neutrum (intetkøn)
<i>i hun – huni</i> (en hund – hunden)	<i>en kâw – kâwen</i> (en ko – koen)	<i>e swijn – swijnt</i> (et svin – svinet)

Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at formen *hundi* både kan bruges om han- og hunhunde.

Grammatisk køn (genus) er ikke det samme som biologisk køn (sexus). Der er f.eks. ikke noget mindre *mandigt* over et *mandfolk* end over *en mand*.

Der findes også rester af systemet med tre køn i ældre menneskers sprog på Fyn, Lolland, Falster og Bornholm.

Apokope

Ordet *apokope* er græsk og betyder “afhugning” og bruges om en udtale af ord med udeladelse af tryksvage endelser som *-e* [ə] og *-er* [ɐ].

Også i nutidens jyske regionalsprog kan man høre sætninger som:

Der er oft' mang' kat' i Met's hav'. (*Der er ofte mange katte i Mettes have.*)

Her er alle de tryksvage *-e'er* i slutningen af ordene hugget af.

På bornholmsk findes der ingen apokope; tværtimod udtales det tryksvage *e* ofte *-a* som på svensk (f.eks. *det är ofta många katter*).

På Sjælland og de øvrige øer taler man om *fakultativ apokope*. Her udtales ord, der ender på stemte konsonanter, ikke med et tydeligt *e*, men konsonanten forlænges i stedet, hvis den er stemt. Man siger altså *komm* [kɔmm] og *mang* [mɔŋŋ] i stedet for *komme* [kɔmɐ] og *mange* [mɔŋɐ].

Stød

Et *stød* er et lille ophold i stemmelæbernes svingninger i forbindelse med udtalen af en lang vokal eller en stemt konsonant.

Hvis vi ser på talordene fra 1 til 10, er der stød på vokalen i *en*, *to*, *tre*, *ni* og *ti*, og stød på konsonanterne *m* og *v* i *fem* og *syv*. *Fire* og *otte* har ikke stød på rigsdansk, men i Vestjylland kan man høre udtalen [fæ'm] og [ɔ'd] med stød på de korte vokaler.

Som beskrevet i *Sprogkræsen* 13 går der en såkaldt stødgrænse fra vest til øst gennem Sydjylland – syd for Ribe, nord for Als, nord om Fyn og Lolland-Falster og op gennem Sydsjælland syd for Næstved.

Syd for stødgrænsen findes der ikke stød, men det gør der nord for den – og endda meget markeret på Midtsjælland og i Jylland.

Stødgrænsen. Kortet er fra *dialekt.dk*

Kunstneren Charles Svejstrup Madsens statue Den sidste fiskerkone, som populært kaldes Skovserkonen, har stået på Højbro Plads siden 1940.

Nord for stødgrænsen er der forskel på udtalen af *mord* og *mor*, *hund* og *hun*.

Stødgrænsen følger den gamle opdeling af Danmark i kirkelige stifter, som frem til 1819 gik på tværs af landet (se også *Sprogkræsen 13*).

Det bløde d

Udlændinge, der kommer til Danmark, har i årevis kæmpet med at udtale det berømte danske udtryk *rødgrød med fløde*, der kan udtales med hele tre bløde d'er: *rød* [rød'], *grød* [grød'], og *fløde* [flødə]. Læg mærke til, at ordene *rød* og *grød* ovenikøbet udtales med stød på de bløde d'er, hvad der gør det endnu sværere for udlændinge at efterligne, og kombinationen med forskellige typer ø'er gør det ikke lettere.

Det bløde d findes dog ikke syd for stødgrænsen. På Lolland, Falster og Sydfyn siger man [*rögrö mä fløø*].

Genoplivning af dialekterne

I dag kan man iagttage en vis fornyet interesse for dialekterne. Der udkommer flere bøger om emnet, og der er interesse for dialektforeninger, hvor man mødes og taler sin hjemegns sprog.

Den Danske Sprogkreds holder på Den Internationale Modersmålsdag den 21. februar et foredrag med lydprøver på vigtige dialekter og regionalsprog.

Dialektologi som kulturhistorie

Af Lise Bostrup

Bondsk i København giver et indblik i forskningsprojektet *Lyden af København*, gennemført på Københavns Universitet 2019–2023 af sociolingvisten Pia Quist og sproghistorikeren Bjarne Simmelkjær Sandgaard Hansen. Bogens fokus er de såkaldte københavnske omegnsdialekter, især sproget i Skovshoved nord for byen og omkring Store Magleby på Amager.

Skovserne og amagerbønderne levede af at sælge deres produkter til byens befolkning: fisk ved Højbro Plads og blomster og grøntsager på Grønttorvet, det nuværende Israels Plads. Forskerne dokumenterer, at begge grupper talte et dansk, der adskilte sig markant fra det øvrige københavnske sprog.

Et fælles træk var traditionen for at råbe: "*fröwø, fröwe* (frue, frue), *døw* (du) skal se her!" – med karakteristisk udtale af u som langt ø.

Bogens mest interessante sproglige pointe er, at disse to geografisk adskilte grupper deler en række dialekttræk, hvoraf nogle også findes i skånsk og bornholmsk. Særligt intonationen skiller sig ud: hvor rigsdansk har faldende tone i fremsættende sætninger, finder man i øresundsdialekterne stigende intonation i ord som *kornet* og *fiskerne*.

Disse fællestræk gav i slutningen af 1800-tallet anledning til teorien om et fælles øresundsmål, men den har den moderne forskning forladt. I stedet fremhæves forskellene – eksempelvis at amagerbøndernes sprog er uden stød, mens skovsernes dialekt har markante stød.

Betegnelsen *bondsk* som fælles overskrift kan diskuteres. Den er endnu mindre præcis end den ældre betegnelse *øresundsmål* og risikerer at sløre snarere end at nuancere forskellene.

Bondsk i København er en smuk og pædagogisk bog, der på overbevisende vis forbinder dialektologisk forskning med kulturhistorie gennem billeder, fotografier og klare grafiske fremstillinger. Dialekterne viser sig her ikke som sproglige randfænomener, men som en central del af Danmarks kulturhistorie.

Pia Quist og Bjarne Simmelkjær Sandgaard Hansen: *Bondsk i København*, Gads forlag, 2025, 144 sider.

Nye ord Ord som tidsmarkører

Hvad er der i vejen med ordet solcelleanlæg?

Solcelleanlæg ved Aabenraa.

Af Lise Bostrup

DR-programmet *Klog på Sprog* offentliggjorde fredag den 12. december i samarbejde med Dansk Sprognævn, at ordet *jernmark* var blevet kåret som årets ord i 2025. Ordet *jernmarker* er en betegnelse for *solcelleanlæg* med plader, der indeholder silicium, som kan forvandle solens bestråling til strøm. Pladernes sorte farve kan skabe associationer til plader af jern.

Solcellespecialisten.dk forklarer, at et solcelleanlæg er en *miljøvenlig og økonomisk måde at producere strøm på, da det reducerer behovet for energi fra fossile kilder og kan sænke elregningen.*

Ifølge Inger Støjberg er der tale om statslige solcelleanlæg, der skal producere mere strøm, end der er brug for i Danmark og fungerer som *et batteri for hele Europa*, der spolerer udsigten for beboerne på landet og får huspriserne i de berørte områder til at falde.

Noget kunne tyde på, at DR-programmets vært Adrian Hughes ikke er klar over denne forskel mellem det etablerede ord *solcelleanlæg* og det nye *jernmark*, da han i Kristeligt Dagblad den 13. december citeres i medierne for følgende begrundelse for ordet: *Som politisk kommunikation er det fremragende. Det er den bæredygtige udvikling af energi i et ord. Det er et smukt ord, jeg associerer til jernalder.*

Man kan også mene, at der er tale om et stærkt politisk ladet ord, der kan føre debatten på vildspor.

Tidligere års ord

Her er en liste over de ord, der er udvalgt som årets ord de seneste 20 år:

Fedtemøg 2024, ChatGPT 2023, Kyiv 2022, Coronapas 2021, Samfundssind 2020, Klimatosse 2019, Hvidvask 2018, Kvindelandsholdet 2017, Danskhed 2016, Flygtningestrømme 2015, MobilePay 2014, Undskyld 2013, Stenalderkost 2012, Arabisk forår 2011, Vuvuzela 2010, Lømmelpakke 2009, Udlændingservice 2008, Klimaministerium 2007, Ommer 2006.

Usynlige anglicismer

Af Henrik Gottlieb

Det bliver tit nævnt at det danske sprog er truet af engelske ord. I Politikens kronik den 27. oktober 2025 nuancerer tidligere direktør i Dansk Sprognævn Sabine Kirchmeier denne påstand ved at minde os om at truslen, som hun ikke afviser eksisterer, snarere skyldes at vi i forskellige sammenhæng er tilbøjelige til at tale og skrive engelsk i stedet for at fastholde brugen af dansk i alle domæner.

Sabine Kirchmeier fremhæver i den forbindelse at der *stadig skabes masser af nye ord på dansk*, og hun nævner at de engelske låneord kun udgør 24 procent af de (62) nye ord som Dansk Sprognævns online-ordbog *Nye Ord i Dansk* har optaget i 2025. (Se alle 62 ord her: <https://dsn.dk/nyheder-og-arrangementer/62-nye-opslagsord-i-nye-ord-i-dansk-1955-til-i-dag>).

Imidlertid omfatter Kirchmeiers tal på 24 % kun de ord der har bevaret deres engelske udseende (f.eks. verbet *endorse* og substantivet *shitposting*), ikke de mange nye ord, som er direkte oversættelser af engelske begreber – og som vi dansktalende tydeligvis føler vi har brug for.

For at få et retvisende billede af vores afhængighed af (nye) engelske ord og begreber skal vi derfor ikke alene se på de åbenlyse engelske låneord, altså de *synlige* anglicismer, men huske også at inddrage de *usynlige* anglicismer. Dem er der ikke mindre end 15 af på Sprognævnets liste over årets nye ord; mange af dem er tidstypiske ord som *fejlkønne* (oversat fra *misgender*) og *kærestesvindler* (fra *romance scam*). Disse 15 usynlige anglicismer udgør 24 procent af årets høst af nyord, og sammen med de 18 synlige anglicismer, svarende til 29 % af Sprognævnets nyordliste, når vi altså op på 53 % anglicismer for året 2025.

Og det er endda et lavt tal i forhold til andelen af anglicismer blandt de foregående års nye ord. Af de 45 danske nyord der blev tilføjet til *Nye Ord i Dansk* i 2024, var der nemlig 25 synlige og 11 usynlige anglicismer – i alt 36 ord, altså 80 %. Og i 2023 var hele 87 % af de nye ord anglicismer.

Så det skulle altså være klart, at når det kommer til (en ordret oversættelse af *when it comes to*) vores danske sprog, har størstedelen af tilvæksten af nye ord og vendinger rødder i den angloamerikanske verden – ikke i den danske muld.

Mange mennesker er blevet narret til at sende penge til svindlere på datingportaler. Det kaldes romance scam på engelsk, kærestesvindler på dansk.

At moone og at twerke

En boomer skriver om ungdomssprog

Af Poul Sørensen

Jeg tilhører danmarkshistoriens største fødselsårgang fra året 1946.
Fødselsårgangen 1946 var på 96.111 personer. Et sandt *babyboom!*

Amerikansk-engelske ord i dansk

Efter 1945 kom der flere og flere amerikansk-engelske ord ind i det danske sprog.

Ordet *babyboom* blev dog først kendt i dansk sammenhæng i 1964.

I 1999 dukkede ordet *boomer* – afledt af *babyboom* – op i Danmark.

Jeg er en *boomer* af første rang.

I denne lille artikel vil denne *boomer* se nærmere på to andre ord af amerikansk-engelsk oprindelse: *at moone* og *at twerke*.

Det er ord, som kan ses som særlige kendetegn for ungdommens sprog i dag.

At moone

At moone blev registreret i Danmark i 1990.

I forvejen brugte vi ordet *måne* om en rund skaldet plet på en mands isse.

Men ordet *at moone* er et handlingsmættet udsagnsord: *at måne*, hvis man kunne sige det på dansk.

Ord, der importeres fra amerikansk-engelsk, beholder næsten altid deres amerikanske stavemåde. Undtagelsen er oversættelseslån som *hjemmeside* for *home page*.

En, der *mooner*, trækker bukserne ned og viser sin bare numse lige op i ansigtet på de måbende beskuere.

En så grænseoverskridende handling får den enkelte som regel først mod til ved at gøre det i flok.

Det er ikke en entydigt fornærmende handling – der kan ligge en næsten stolt, udstillende fryd ved at kunne vise sin smukke bare ende frem. Der kan være erotiske undertoner forbundet med *at moone*. Men ellers kan man bare kalde det *at moone* for en ungdommelig gavtyvestreg.

Jeg har svært ved at se fænomenet som et udtryk for sædernes forfald.

At twerke

Et af de seneste amerikansk-engelske ord i dansk (kendt fra 2012) er ordet *at twerke*, som egentlig betyder “at bevæge sig i pludselige ryk”.

Det er hofterne og bagdelen, der som i en dans bevæges i pludselige ryk.

Ordet kan bruges som et fagudtryk inden for danseundervisning.

Men ordet *at twerke* kan også ses som en variant af *at moone*.

I en avisartikel skrevet af en feminist blev ordet *at twerke* ligefrem oversat til dansk

Ordet *moonning* er kendt i amerikansk-engelsk fra det antiautoritære oprør i 1960'erne. Udtrykket blev brugt som en kropslig protestform og som en bevidst overskridelse af autoriteter og normer.

med *at ryste røv*.

I særlige sammenhænge skulle den feministiske aktør sætte trumf på sit anliggende ved ikke blot at sige det med ord, men også med at twerke, at ryste røv.

Ja, man skal høre meget, før ørerne falder af!

Ophøjet ro

Jeg vælger som *boomer* at tage ungdommelige fænomener som *at moone* og *at twerke* med ophøjet sindsro.

Sådanne ord dukker op og forsvinder igen lige så stille, som de dukkede op.

Der kommer for øvrigt en dag, hvor den unge ikke længere har numse og hofter til *at moone* og *at twerke* med.

Så må man finde på andre gavtyvestreger til den tid.

Sprogkrasen 25 bragte på siderne 16-21 en gennemgang af begreberne *den stille generation*, *boomerne* og *zoomerne*.

Anmeldelser

Nye ord gennem 70 år

Dansk Sprognævn markerer 70-året for udgivelsen af nævnets første retskrivningsordbog ved at udgive en bog med 70 nye ord

Af Lise Bostrup

Dansk Sprognævn blev etableret i 1955, og i november 2025 markerede nævnet sit 70-års jubilæum med udgivelsen af en bog med 70 artikler om karakteristiske nye ord: ét ord for hvert år. Hvert ord behandles på knap en side af bogens tre forfattere, Margrethe Heidemann Andersen, Eva Skaftte Jensen og Marianne Rathje, som alle er medarbejdere ved Sprognævnet.

Hertil kommer en kort indledning samt omfattende kilde- og registerafsnit.

Eksempler på de valgte ord

Her ses de fem første og de fem sidste ord, der er udvalgt til beskrivelse:

1955: cheeseburger	2020: cottagecore
1956: grydefærdig	2021: reboarde
1957: patetisk	2022: permakrise
1958: grille	2023: biopause
1959: plim- (præfiks)	2024: rawdogging

Cheeseburgeren

Bogens første opslagsord er *cheeseburger*, valgt som repræsentant for året 1955. Begrundelsen lyder:

Når cheeseburger bliver det første opslagsord i bogen her, er det altså ikke fordi det er et ord der kræver en nærmere forklaring. Det er fordi det indvarsler den følge af amerikansk kulturpåvirkning som startede i tiden efter 2. verdenskrig, og som ikke mindst har sat sit præg på vores sprog, hvor mængden af engelske lån og udtryk har været i stigning siden krigens afslutning. (Halvfjerds ord s. 15. Den for Sprognævnet så karakteristiske kommatering er bibeholdt.)

Indvarslede ordet *cheeseburger* den amerikanske kulturpåvirkning efter 2. verdenskrig? Og var der ikke nogen amerikansk kulturpåvirkning længe før 1955?

I *Den Danske Ordbog* (ordnet.dk) kan man læse, at ordet *hamburger* kom ind i det danske sprog i 1953 som en forkortelse for den oprindelige amerikanske betegnelse

hamburger steak. Forkortelsen *burger* er først registreret i dansk i 1977. Det svarer til min egen hukommelse, at vi først talte om *bøfsandwicher* og *hamburgere*, senere om *burgere*, og først herefter fulgte *cheeseburgere*, og endnu senere *kalkunburgere*, *vegetarburgere* og *veggieburgere*.

De karakteristiske ord fra 2020 til 2024

Samtlige karakteristiske ord fra 2020 til 2024 stammer fra engelsk. De fire er direkte lån, mens ordet *biopause* er et såkaldt oversættelseslån, altså et ord, der er oversat direkte fra et andet sprog. I dette tilfælde en oversættelse af det engelske *bio break*, en forkortelse af *biological break*. En *bio break* er en eufemisme, altså en forskønnende omskrivning, af *using the restroom*, på jævnt dansk: *at gå på toiletet*.

Ingen af de såkaldt karakteristiske ord fra 2020 til i dag findes i Retskrivningsordbogens 5. udgave fra 2024, og de findes heller ikke på ordnet.dk.

Læsværdige kapitler

Selv om jeg synes, at det danske sprog ville have bedre af at efterlade mange af de engelske nicheord i glemslens mørke, rummer bogen flere interessante beskrivelser.

I afsnittet om 1989 kan man f.eks. læse om tendensen til at danne navneord ud fra tillægsord og udsagnsord ved tilføjelsen af *-en*, som når man omtaler en *bærbar computer* som *barbaren*. Andre eksempler kunne være *fjernereren* og *flimmeren* om fjernsynet, *fritteren* om fritidshjemmet og *byggeren* om en byggelegeplads.

Kapitlerne om *sportsvaskning*, *kropsaktivisme* og *faktaresidens* er f.eks. både interessante og underholdende.

Bogens pris

Halvfjerds nye ord gennem 70 år er desværre forholdsvis dyr. Det kan undre, at man har valgt at indsætte en ubeskrevet lysegrøn side mellem hvert af bogens 70 kapitler. Dette udvider papirforbruget unødvendigt, og bogen bliver dermed dyrere i såvel tryk som porto.

Margrethe Heidemann Andersen, Eva Skaftte Jensen og Marianne Rathje: *Halvfjerds nye ord gennem 70 år*, Dansk Sprognævns skrifter 55, 187 sider, 199 kr.

Dansk Sprognævns virke og den seneste udgave af *Retskrivningsordbogen* blev beskrevet i *Sprogkrasen 4* i december 2024.

Arabiske ord i dansk

Af Lise Bostrup

Jacob Skovgaard-Petersen, der er professor i islamiske studier ved Københavns Universitet, har udarbejdet en interessant og letlæst bog med beskrivelser af 27 udvalgte arabiske ord, som har fundet vej til *Den Danske Ordbog* (ordnet.dk).

Skovgaard-Petersen deler ordene i tre grupper: Ord, der som *musselin*, *gaze* og *hash* kom ind i vores sprog i 1700-tallet, hvor nysgerrigheden for den orientalske verden fik Carsten Niebuhr til at udarbejde *Det lykkelige Arabien* (1772).

Ord som *divan* og *sofa* med relation til 1800-tallets kolonialisme og handelsruter, og endelig ord som *ramadan* og *fatwa*, der primært er blevet kendt i alle afkroge af Danmark gennem tilgangen af arabisktalende indvandrere og flygtninge siden 1970'erne.

I bogens forord ironiserer forfatteren over politikerne Mai Mercado, der i 2025 blev citeret for at sige: *Dansk er dansk. Arabisk er arabisk. Hold det adskilt.*

Peter Wivel knytter an til Mai Mercados udsagn i sin anmeldelse af bogen, hvor det hedder: *Jakob Skovgaard-Petersens lille bog viser, at intet ord kan spærres inde bag sprogrøgternes tremmer, at ordet er frit.*

For en god ordens skyld vil jeg gerne pointere, at vi i Den Danske Sprogkreds ser os selv som sprogrøgttere, men at der for os er stor forskel på at bruge udenlandske betegnelser for udenlandske fænomener, og på at dygne sproget til med amerikanske ord for danske fænomener, som allerede har gode, almenkendte betegnelser.

Den slags unoder er *Lille leksikon* herligt fri for, og bogen fortjener sin plads som en både underholdende og oplysende introduktion til et lille, men betydningsfuldt hjørne af dansk sproghistorie.

Jakob Skovgaard-Petersen: *Lille leksikon – Med arabiske ord på dansk*, Informations Forlag 2025, 128 sider, 150 kr.

Hybris er blevet et strategisk mål Om sprogets storhedsvanvid i ledelse og arbejdsliv

Af Lise Bostrup

I nutidens Danmark konkurrerer virksomheder ikke blot på produkter og ydelser, men på superlativer. De er ikke bare dygtige, men de bedste. Ikke blot kompetente, men førende, klogeste og største. Det er denne sproglige overophedning, kommunikationsrådgiver Mikkel Toxvig går i clinch med i *Magt og overmod. Om sprogets storhedsvanvid i ledelse og arbejdsliv*.

Ifølge Toxvig undergraver den superlativiske stil netop det, den skal fremme: troværdighed. Når alle er unikke, er ingen unik. Paradokset er, at stræben efter det sublime fører til sproglig ensretning, hvor virksomhedernes kommunikation kommer til at ligne hinanden og dermed ophæver påstanden om det særlige.

Budskabet er ikke nyt. Allerede i *Farvel til business bullshit* skabte Toxvig betydelig uro blandt kommunikationseksperter i erhvervslivet. Men i den nye bog vælger han en anden indfaldsvinkel. I stedet for samtidens managementsprog griber han tilbage til den klassiske, humanistiske dannelse og lader de græske myter om Ikaros, Sisyfos, Narcissus og Pygmalion fungere som spejl for moderne ledelseskultur.

Alle er de figurer, der begår hybris ved ikke at affinde sig med den skæbne, guderne har tiltænkt dem.

Toxvig argumenterer for et sprogligt kursskifte. Redelighed bør sættes over rendyrket overtalelse, klarhed over clickbait, langsigtet troværdighed over kortsigtet effekt og fællesskab over egennytte. Bogens konklusion er klar: Overmod er ikke en dyd, men en last.

Det er et sympatisk og tankevækkende projekt. Samtidig er det svært helt at frigøre sig fra fornemmelsen af, at kritikken af sprogligt overmod i sin kerne trækker tråde tilbage til en velkendt dansk skepsis over for selvhævdelse – janteloven lurker i baggrunden, også når den ledsages af klassisk dannelse og engelske fagtermer.

Magt og overmod er ikke umiddelbart let tilgængelig for læsere med en snævert økonomisk eller administrativ baggrund. Til gengæld er den en øjenåbner set i et sprogligt og kulturhistorisk perspektiv – og et sjældent forsøg på at tage erhvervslivets sprog alvorligt som et kulturelt problem.

Mikkel Toxvig: *Magt og overmod. Om sprogets storhedsvanvid i ledelse og arbejdsliv*, Samfundslitteratur, 2025.

Mikkel Toxvig: *Farvel til business bullshit, Et opgør med klischeer, platheder og oppustet sprog*. Samfundslitteratur, 2022.

Er du sprogkræsen?

Det danske sprog er vores kulturbærer nr. 1, og det er vores ansvar at værne om det

Af Michael Falkendorf

Dansk er et sjovt sprog, der rummer en masse detaljer og meninger; – som vi bør give os tid til at tænke over. Her er nogle eksempler.

Tryk og betydning

Hvis man f.eks. ændrer trykket på et ord, kan man stå med *en bar pige* i stedet for en *barpige*, og så kan det godt være *fadøllen* går hen og bliver *en fad øl*. I magtens korridorer kunne man tale om *det til enhver tid siddende* (udtrykker stabilitet) *udvalg*, *der er i løbende* (udtrykker aktivitet) *forhandlinger om den afgående* (udtrykker langsommelighed) formands pensionering.

Man kan også prøve at sætte et udsagnsord sammen med et biord og/eller et forholdsord, og så kan man få et træ til *at gå ud*, hvis man *falder over* noget, er det ikke nødvendigvis fysisk, og man kan (forhåbentlig) *falde til* uden at slå sig.

På det mentale plan kan det måske volde nogle problemer for de fleste herboende udlændinge – at være faldet til og så føle sig slået på af remigrationsbølgen.

Ideen bag *remigration* er, at hvis man ikke føler sig dansk og ikke lever i overensstemmelse med dansk kultur (hvad det så er), så er det ud af klappen.

Samtidig skifter flere og flere danskere deres danske ord ud med engelske, udtrykker sig ved hjælp af engelske fraser, som ikke danner nogen billeder i hovedet på en dansker og derfor heller ikke kan udtrykke dansk kultur.

Så mens danske politikere, mediefolk og andre meningsdannere er så fantastisk glade for at udbrede den danske kultur, strør de om sig med engelske ord.

De *researcher* i stedet for at *undersøge*, de *peaker* i stedet for at *toppe*, og det er jo helt *crazy* dvs. *tosset* på gammelt dansk.

Er det mindreværdskomplekser over lille Danmark, eller er det ønske om at vise sig og vise verdenskendskab, eller er det bare en afsmittende effekt, fordi de andre taler sådan?

Sproget forringes

Det er ikke kun de engelske gloser, der ganske ukritisk og uden ståhej invaderer landet. Det er også de danske undersøttelser, der forringer det danske sprog. *Lige nu* er blevet til *for nu*, som egentlig ikke giver nogen mening. Desuden er *tro* og *synes* smeltet sammen til *tænke* – under engelsk indflydelse.

Et almindeligt journalistspørgsmål som: *Hvad tænker du, at årsagen kan være?* kan både udtrykke uvidenhed (*tro*) og en viden/mening (*synes*), og den kommer ikke frem med et forringet dansk.

Politikerne har noget, de kalder *war room*, og det slører vel til en vis grad det, som det burde hedde: *et krigsværelse*. Med ordet *krig* vækkes der historiske billeder fra bøger og museer af århundredes krige til live, hvorimod *war* ligger lidt mere fjernt i bevidstheden og ikke indbyder til at aktivere den indre video.

Sproget er kulturbærer nummer et, det er vores billeddannelse, vores beskrivelse af omverdenen.

Vælg det danske

Men det er ikke alt sammen jammer og elendighed, for man kan få sig nogle gode grin, hvis man er sproglig opmærksom: I DR/TV kunne man høre fra en journalist; at *Han er sigtet med nogle simple sigtelse*.

Øh, er han bager? Og hvordan ser *nogle simple sigtelse* ud? Er de hårde?

På *Pensionsinfo* får du denne her opmuntring: *Se hvor meget dine efterladte får udbetalt, hvis du dør*. Hvis? OK!

På trods af, at *Udlændinge skal kan dansk*, som Mette Frederiksen har udtalt, så giver deres danske medarbejdere dem sjældent en chance for at praktisere det dansk, de kan.

Danskerne skal absolut praktisere deres engelsk, så snart de hører den mindste udenlandske accent. Danskerne retter heller ikke udlændinges sproglige fejl, måske af misforstået høflighed, eller måske fordi de vil blive afkrævet et svar om dansk grammatik, som de ikke kender.

Mange danskere tror ikke, der er regler bag vores stavemåde og udtale, men det er der. Masser!

Ligesom der er de uskrevne omgangsregler her som i alle andre lande; som vi bare retter ind efter og ikke tænker så meget over i dagligdagen. Vi *snakker* bare – eller *taler*. Men det er ikke lige meget, hvilke ord vi bruger.

Og det samme kunne så også gælde i radio og fjernsyn: Kan man vælge et dansk ord, så gør det og leg med det. For det er i sproget, vores selvopfattelse og kultur lever.

Artiklen har været trykt i en lidt anden form i Berlingske.

Den Danske Sprogkreds' program

januar – juni 2026

Fredag den 30.1.
kl. 19.30-20.30

Wordfestival i Odense, konkurrence om idiomatiske udtryk
med udgangspunkt i bogen *Tag tyren ved hornene!* optræder Dorte Roholte, Carsten Aner, Michael Falkendorf, Gitte N.G. Rasmussen, Karin L. Sigurskjold og Lise Bostrup, på Anarkistscenen, Albanigade 20, 5000 Odense C.

Lørdag den 21.2.
kl. 19

Den internationale modersmålsdag med fokus på dialekter
på Kulturstationen i Vanløse. Lise Bostrup giver et overblik og afspiller eksempler på dialekter og regionalsprog.

Onsdag-torsdag
den 4.3. og 5.3.
kl. 9-16

Sprogkredsen udstiller på stand 276 på **Lærfest** i Bellacenteret i København i samarbejde med Forlaget Bostrup og Forfattergruppen Os hervedefra. Vi sætter fokus på bøgerne *Tag tyren ved hornene*, *Sprogkredsens billedlotteri* og *Roepolakkerne satte spor*.

Søndag den 8.3.

Kvindernes internationale kampdag.
Personnavne som spejl af synet på kønsroller.
Kulturstationen i Vanløse.

Onsdag den 8.4.
kl. 19

Lad os tale dansk igen Foredrag med Jarl Cordua på Kulturstationen i Vanløse

Fredag-lørdag
den 1.5. og 2.5.

Sprogkredsen deltager i festivalen Sprogense i Bogense
med en stand i Sproggaden og foredrag om sprogpolitik og faste vendinger og ordsprog.

Medlemskab i Den Danske Sprogkreds koster 250 kr. om året og inkluderer fire numre af *Sprogkræsen*, et eksemplar af Sprogkredsens årlige udgivelse og gratis adgang til kredsens arrangementer. Et abonnement på *Sprogkræsen* koster 300 kr. pr. år.

Alle Sprogkredsens udgivelser kan bestilles på Sprogkredsens hjemmeside.

Den Danske Sprogkreds
Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse, 26 71 78 37
www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: Den Danske Sprogkreds